

Handläggare: Charlotte Dingertz
Tfn: 08-508 10 106

Östermalms stadsdelsnämnd

Rektorsprogrammet - ett nationellt program för utbildning av rektorer och stöd för rektorsfunktionen

Svar på remiss

Förslag till beslut

1. Remissen anses besvarad med detta tjänsteutlåtande
2. Paragrafen förklaras omedelbart justerad

Carina Lundberg Uudelepp
Stadsdelsdirektör

Solveig Bellander
Programchef

Sammanfattning

Myndigheten för skolutveckling har på uppdrag av regeringen utarbetat ett förslag till innehåll och form för den statliga rektorsutbildningen i syfte att öka rektorsutbildningens effektivitet.

Förslaget innebär en utbildning i flera steg som innehåller både frivilliga och obligatoriska delar.

Förvaltningen välkomnar ett förslag till nytt rektorsprogram och är på det stora hela positiv till förslaget och menar att det täcker huvudmannens behov beträffande stöd till skolledningsfunktionen. Förvaltningen ställer sig dock frågande till nödvändigheten att bygga upp en ny utbildningsorganisation på Myndigheten för skolutvecklings regionkontor. Skolverket och högskolorna besitter en stor kompetens och utarbetade metoder som bör tas till vara.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom programområdet Barn och Ungdom i samråd med skolornas rektorer och biträdande rektorer.

Bakgrund

Myndigheten för skolutveckling har på uppdrag av regeringen utarbetat ett förslag till innehåll och form för den statliga rektorsutbildningen i syfte att öka rektorsutbildningens effektivitet. I rapporten "Rektorsprogrammet – ett nationellt program för utbildning av rektorer och stöd för rektorsfunktionen" redovisar Myndigheten sitt uppdrag med förslag om ett nytt rektorsprogram och en ny rektorsutbildning.

Ärendet har remitterats till 64 olika instanser varav Stockholms kommun är en. Kommunstyrelsen i Stockholm har uppdragit åt Utbildningsnämnden, Hägerstens SDN, Rinkebys SDN och Östermalms SDN att yttra sig över förslaget senast den 18 maj.

Bakgrund till regeringens uppdrag

Rektorsutbildningen är ett styrinstrument för staten. Idag anordnas en frivillig statlig rektorsutbildning för i första hand nyutnämnda rektorer. Det är Myndigheten för skolutveckling som ansvarar för denna utbildning. Myndigheten har uppdragit åt sju högskolor och universitet att genomföra rektorsutbildningen. I Stockholm är det Myndigheten själv som genomför utbildningen.

Utbildnings- och kulturdepartementet har under 2005 presenterat ett utkast till *förslag om ny skollag* och där redovisat sin syn på ledningen i förskolan och skolan. En ny skollag innebär att även rektorsutbildningen behöver ses över. I förslaget ligger att förskolan ska ledas av en rektor. Rektor får i förslaget ett ökat ledningsansvar för den pedagogiska verksamheten i förskolan och skolan. Där ingår bland annat ansvar och beslut om övergripande organisation av det pedagogiska arbetet, arbete med barn och elever i behov av särskilt stöd, formerna för samarbete mellan skolan och hemmen, skolans ansvar för att förebygga, upptäcka och åtgärda alla typer av kränkande behandling samt att fatta de beslut som rör enskilda elever och som är myndighetsutövning. I uppgiften ligger också att tillsammans med högskolan utveckla arbetet med den verksamhetsförlagda delen av lärarutbildningen. Förslaget till ny skollag är dock ännu inte taget utan kommer att behandlas först efter riksdagsvalet i september.

Ytterligare faktorer som ligger till grund för utredningen om en ny rektorsutbildning är bland annat att:

- Utvecklingen på skolområdet med förstärkt ansvar för rektor på ett antal områden har visat på behovet att se över innehållet i rektorsutbildningen.
- Den låga andelen rektorer som fullgjort dagens rektorsutbildning eller annan ledarskapsutbildning.
- Det finns ett behov av att öka kapaciteten i rektorsutbildningen så att fler rektorer eller motsvarande får möjlighet att genomgå rektorsutbildningen.
- Det sker en kontinuerlig förändring av förutsättningarna för ledarskap i skolan som ett resultat av ett alltmer komplext samhälle vilket skapar ett behov av en förändrad utbildning.
- Erfarenheter från Skolverkets utbildningsinspektion om rektors myndighetsutövning har visat på ett behov av översyn av utbildningen.
- De senaste decenniernas forskning har visat på skolledarskapets betydelse för den enskilda skolans utveckling och hur ett framgångsrikt ledarskap även påverkar elevernas prestationer.
- Utvecklingen inom informations- och kommunikationsteknologin ökar såväl möjligheten som nödvändigheten att finna nya former för utbildningen.

Regeringens uppdrag till Myndigheten för skolutveckling

Vid sidan av uppdraget att utveckla innehåll och form för den statliga rektorsutbildningen i syfte att öka utbildningens effektivitet fick Myndigheten även i uppdrag att se över innehållet så att utbildningen:

- bättre kan stärka rektorernas ansvar för övergripande mål,
- ge rektorerna en fördjupad kunskap om skolans uppdrag,
- stärka rektorerna i deras roll som chefer så att de härigenom blir bättre på att leda och utveckla verksamheten,

Myndigheten fick också i uppdrag att utreda hur utbildningen kan beakta rektors ansvar för:

- att motverka och förhindra kränkande behandling (ny lagstiftning från och med den 1 april),
- bedömning och betygssättning,
- andra frågor om elevernas rättigheter,
- att driva jämställdhetsarbetet i skolan.

Förslaget från Myndigheten för skolutveckling till nytt rektorsprogram och ny rektorsutbildning

Förslaget innebär en utbildning i flera steg som innehåller både frivilliga och obligatoriska delar. Att införa en obligatorisk del motiveras med att förslaget betonar rektors tunga nationella uppdrag samt ett tydligt ansvar för likvärdigheten i svensk skola. I förslaget betonas vidare vikten av stöd för rektors myndighetsutövning samt vikten av kunskap om kvalitetsredovisning och dess betydelse för den nationella likvärdigheten. Myndigheten för skolutveckling ansvarar för samordning och genomförandet av rektorsprogrammets olika steg så att dessa kommer att bilda en helhet för den enskilda huvudmannen. Denna samordning sker genom en regelbunden så kallad *skolledningsdialog*.

Det statliga rektorsprogrammet föreslås få fyra grundläggande funktioner uppdelade i fem steg:

Funktion 1

Steg ett – stödinsatser i samband med rekrytering

Denna del i rektorsprogrammet är en frivillig del som riktar sig till landets kommuner med ett erbjudande om hjälp för att upparbeta rutiner för sin ledarförsörjning och sin rekryteringsprocess. Varje kommun behöver ett rekryteringsprogram för skolledare så att mindre lyckade tillsättningar kan undvikas.

Myndigheten samordnar och organiserar, huvudmannen står för kostnaderna.

Funktion 2

Steg två och tre – ett program för grundutbildning av rektorer

Denna del i rektorsprogrammet riktar sig till nytillträdda rektorer och består av två steg.

- *Steg två*

Ett obligatoriskt ettårigt steg med rektors myndighetsroll i fokus – en skoljuridisk översikt kurs. Steg två är tänkt att utgå från styrsystemets principer och tidigt i rektors yrkesutövning stödja rektor att kunna utveckla en yrkesroll som svarar mot styrsystemets intentioner i såväl kommunala som nationella intressen.

Rektors myndighetsutövning handlar ofta om frågor som rör elevers rätt, till exempel elever som utsätts för kränkande behandling eller elever som behöver särskilt stöd.

Den obligatoriska delen ska omfatta:

- Styrsystemet och dess innebörd
 - Kunskaper om skollag och skolförordningar
 - Barnkonventionens ställning

- Orientering om lagar och förordningar som gränsar till utbildningsområdet
- o Orientering om aktuella centrala avtal inom skolområdet
- o Rektors myndighetsutövning och elevens rättssäkerhet
 - Jämställdhet
 - Elevvårdsarbete
 - Kunskapssyn och bedömning
 - Rätt till stöd
 - Kränkande behandling
- o Innebörd och konsekvenser av kravet på kvalitetsredovisning

Utbildningen bör påbörjas under rektors första verksamhetsår. Högskolan och Skolverket står för utbildningen. Examination leder till certifiering. Myndigheten menar att kravet på den obligatoriska utbildningen bör regleras i skollagen. Staten står för alla kostnader utom rektors tid. Myndigheten samordnar och organiserar.

- *Steg tre*

Steg tre innebär ett erbjudande om ett frivilligt tvåårsteg med inriktning mot skolledning och skolutveckling. Här bör det finnas en så nära koppling till det vardagliga arbetet som möjligt, men samtidigt koppla utbildningen till forskning och metodiskt beprövad erfarenhet. Här ska också rektor få stöd i att utveckla det personliga ledarskapet. I steg tre förväntas också rektor bedriva ett självständigt utbildningsarbete på hemmaplan i direkt anslutning till rektors vardagliga arbetsuppgifter. Utbildningen är tänkt att överföras till akademiska poäng. Staten delfinansierar och Myndigheten för skolutveckling genomför.

Funktion 3

Steg fyra – kontinuerlig samverkan och kompetensutveckling med nationella och kommunala utvecklingsfrågor i fokus.

Steg fyra syftar till att stödja skolutveckling inom nationellt och kommunalt prioriterade utvecklingsområden genom att erbjuda samverkan, kompetensutveckling, forskningskontakter och andra utvecklingsinsatser. Detta steg kan förutom rektor i rektorsprogrammet beröra kommunens samtliga skolledare eller olika avgränsade grupper. Detta steg är tänkt att vara en garant för en kontinuerlig och konsekvent kontakt mellan den kommunala och nationella nivån genom inrättande av en så kallad *skolledningsdialog*.

Myndigheten svarar för samordning och genomförande i samarbete med externa aktörer, högskolorna och lärarutbildningarna. Genom denna kontinuerliga kontakt med högskolevärlden kan långsiktiga relationer mellan forskningsvärlden och praktiken byggas upp. Kostnaderna fördelas mellan staten och huvudmännen beroende på vilka insatser som sätts in.

Funktion 4

Steg fem – en akademisk fördjupningsutbildning med inriktning mot skolledarskap och skolutveckling.

Rektorer som genomgått steg två och tre i rektorsprogrammet och som haft kontinuerlig samverkan enligt steg fyra erbjuds delta i en fördjupad akademisk utbildning – en full forskarutbildning. Två olika mastersprogram om 80 poäng efter grundutbildningen är tänkta att erbjudas – skolledning respektive skolutveckling. Högskolan ansvarar för utbildningen.

Förvaltningens förslag

Många forskningsrapporter visar att det inte är alldeles säkert att alla skolledare alltid har tillräckliga kunskaper och förutsättningar att leda skolans arbete. Skolledarrollen har också förändrats de senaste decennierna varför en översyn av rektorsutbildningen välkomnas av förvaltningen. Den förändrade rollen kräver en större och förändrad kompetens än tidigare. Det krävs också att denna kompetens ständigt uppdateras och byggs på genom fortbildning knuten till aktuell skolforskning och att kompetensen kopplar an till den lokala verksamhetsutveckling som bedrivs i kommunerna. Därför välkomnar förvaltningen den översyn av rektorsutbildningen som Utbildningsdepartementet uppdragit åt Myndigheten för skolutveckling att göra. Under förutsättning att förslaget fem olika steg genomförs på ett målmedvetet och konsekvent sätt och med hänsyn tagen till kommunens styrdokument anser förvaltningen att förslaget till nytt rektorsprogram täcker huvudmannens behov beträffande stöd till skolledningsfunktionen.

Förvaltningen kan konstatera att förslaget till nytt rektorsprogram och ny rektorsutbildning innebär att Myndigheten för skolutveckling föreslår sig själva som huvudaktör genom hela utbildningen, även i de så kallade ”skolledningsdialogerna” där kommunens intressen ska säkerställas. Hela utbildningsorganisationen ska byggas upp på Myndighetens regionkontor. Detta innebär att helt nya utbildningsorganisationer ute i landet behöver byggas upp, vilket kan ses som ett uttryck för en stark centralisering och försök till ökad centralstyrning. Förvaltningen delar inte uppfattningen att Myndigheten för skolutveckling ska vara huvudaktör när det gäller rektorsprogrammet och rektorsutbildningen. ”Skolledningsdialogerna” bör inte begränsas till kommunernas dialog med representanter från Myndigheten för skolutveckling utan förvaltningen menar att Skolverkets inspektioner och kommunernas lokala kvalitetsarbete måste få ett stort utrymme i dessa dialoger. Som ett led i att stärka den statliga styrningen av skolan kan Skolverket stå som beställare av rektorsprogrammet som dock bör utföras av högskolan i samarbete med kommunen. Redan idag sker

samarbete mellan kommuner, Skolverket och högskolorna då det gäller de flesta obligatoriska delarna i rektorsprogrammet:

- Kunskaper om skollag och skolförordningar
- Barnkonventionens ställning
- Orientering om lagar och förordningar som gränsar till utbildningsområdet
- Orientering om aktuella centrala avtal inom skolområdet
- Jämställdhet
- Elevvårdsarbete
- Kunskapssyn och bedömning
- Rätt till stöd
- Kränkande behandling
- Innebörd och konsekvenser av kravet på kvalitetsredovisning

Förvaltningen anser det främmande att lägga en högskoleutbildning på en myndighet. Förvaltningen förordar därför att rektorsutbildningen är högskoleförlagd och att samarbete sker med Skolverket och kommunen. Detta skulle också säkerställa en tydlig koppling till aktuell skolforskning och rektorsprogrammets akademiska fördjupningsutbildning, den så kallade mastersutbildningen.

Förvaltningen instämmer i att den obligatoriska delen av rektorsprogrammet är ett lämpligt sätt att tillgodose nödvändig kunskap hos rektorer om myndighetsutövning och elevers rättssäkerhet. Det är viktigt att nytillträdda rektor ges möjligheter att få kunskaper i såväl den juridiska världen och dess komplicerade tolkningar, som i den process som äger rum kring ledarskap och skolutveckling.

I samtal med skolledningspersonal på skolorna i Östermalm har dock farhågor framförts att föreslagna 30 dagars obligatorisk utbildning under rektors första arbetsår, steg 2, kan innebära en alltför stor frånvaro från det nytillträdda skolledararbetet. Kanske bör utbildningstiden förlängas. Synpunkter har också framförts att inte bara steg 2, utan också steg 3 i rektorsutbildningen, den del som tar fasta på skolledarskap och/eller skolutveckling, bör vara obligatorisk.

Östermalms stadsdelsförvaltning har haft som målsättning att inte bara rektorer utan också biträdande rektorer och förskolechefer ska ha möjlighet och uppmuntras att genomgå dagens rektorsutbildning. I förslaget finns bara rektorer nämnda som tänkt målgrupp. Förvaltningen förutsätter att biträdande rektorer och förskolechefer inte kommer att vara fråntagna möjligheten till rektorsutbildning i det nya förslaget utan att utbildningen också kommer att vara öppen för denna grupp efter rekommendation från kommunen.

Förvaltningen instämmer också i förslaget att även nu verksamma rektorer ska erbjudas en frivillig examination i programmets steg 2.

Förslaget talar om examination i den obligatoriska utbildningsdelen, steg 2. Examinationen ska sedan resultera i en certifiering. Detta förslag kommer att beredas i särskild ordning eftersom det förutsätter en ändring i skollagen och därför måste förslag till bestämmelser först utarbetas. Förvaltningen menar därför att detta bör samordnas med utredningen av eventuell lärarlegitimation som ska utredas av Utbildnings- och kulturdepartementet.

Bilagor

1. Förslag till Rektorsprogram: Huvudaktörer
2. Remissen ”Rektorsprogrammet – ett nationellt program för utbildning av rektorer och stöd för rektorsfunktionen”